

VECKANS FORUM

DEMOKRATI OCH ANALFABETISM

*Är det anglosaxiska kravet på fria val
i Jugoslavien, Rumänien och Bulgarien
verklighetsfrämmande?*

Som bekant kräver engelsmän och amerikanare, att balkanländernas folk skola beredas tillfälle att genom fria val och under betryggande demokratiska garantier själva bestämma, åt vilka den politiska ledningen skall anföras. Eftersom ryssarna inte tycks anse detta nödvändigt, har frågan blivit ett tvisteämne mellan de allierade. Själv övertygad demokrat sympatiserar jag med anglosaxarnas uppträdande, men jag måste ändå fråga mig, om det inte är rätt verklighetsfrämmande. Har sådana länder som Jugoslavien, Rumänien och Bulgarien under något skede av sin moderna historia haft en ens någorlunda funktionsduglig demokrati? Måste det inte med hänsyn till det stora antalet analfabeter och folkens låga bildningsnivå överhuvudtaget anses utsiktslöst att genomföra ett folkstyre av västerländsk typ, om man inte först lagt grundvalarna genom ett — förmodligen mycket tidskrävande — folkbildningsarbete? En demokrati, som bara är ett tomt sken, är ju inte mycket att hurra för.

Folkskollärare.

Att ge något mera bestämt svar på Eder fråga är mig icke möjligt. Jag har icke drivit speciella studier rörande de berörda staternas författningspolitik och de arbeten, som finnas att tillgå i saken, verka i regel schablonmässiga och föga initierade. Analfabetismen är, som Ni skriver, betydande; det stora flertalet vuxna män torde dock vara läs- och skrivkunniga. Allmän rösträtt har i Bulgarien och Jugoslavien (Serbien) funnits sedan långt före förra världskriget; i Rumänien infördes den år 1917. Valtrycket från regeringens och förvaltningens sida har ofta — delvis sannolikt på grund av väljarnas bristande mognad — spelat en avgörande roll; särskilt har detta varit påfallande i Rumänien, där på olika partier stödda regeringar vid tätt på varandra följande val kunnat förvärva överväldigande majoritet. Monarkens ställningstagande vid val av regering har därför i många fall blivit bestämmande. Under vissa skeden har i Jugoslavien och Bulgarien i realiteten en diktatur rått, vad Jugoslavien beträffar ända sedan år 1929. En demokrati, jämförlig med den anglosaxiska eller den nordiska, kan icke någonsin sägas ha fungerat. Men detta utesluter icke, att man genom verkligt fria val skulle kunna få fram skilda opinioner bland folket och

ÄR DET ÖVERPRODUKTION PÅ STUDENTER I SVERIGE?

*En missnöjd samhällsgrupp, som har tanken och ordet i sin makt,
blir alltid revolutionens stormkolonn.*

Vi skulle vilja ställa en fråga till Veckans Forum som vi tror skulle kunna intressera en större allmänhet.

Man kan inte undgå att lägga märke till hur studentantalet oavbrutet växer vår efter vår. De som skall in på fackhögskolor måste i allt högre grad underkasta sig kompletteringar för att klara sig i konkurrensen, och till de fria akademiska strömmar mer och mer ungdomar. Det är givet att denna strömning från kroppsarbetarnas yrken inte behöver mötas med oro, för så vitt teknikens framsteg möjliggör mänsklig arbeidskrafts ersättande med maskiner i motsvarande grad. Likaså är det, tycker vi av godo att folk får ägna sig åt andliga sysselsättningar mer och mer. Homo sapiens längtar nog innerst efter det. Men det har uppenbart sina risker om man inte lyckas balansera arbetsmöjligheterna någorlunda proportionellt mot de arbetssökandes antal. Gamla besuttna farbröder brukar ofta docera, att det är inte alls oävet, att kulturstandarden höjs genom så många studenter som möjligt, men dessa behöver ju inte nödvändigt ägna sig åt något intellektuellt yrke; de kan ju i stället bli duktiga trädgårdsmästare, möbelsnickare och tapetserare. Men detta är ju bara en löjlig buske att köra in sitt strutshuvud i, när man ger sig ut att lösa samhällsproblem. Nu vill vi fråga om denna utveckling är direkt farlig och i vilken proportion den står till utvecklingen i andra kulturländer.

Studiecirkel.

Det är riktigt, att studentantalet stiger i Sverige; det ökades med över hälften under 1930-talet. Cirka 90 procent av dem, som ta studenten,

möjligen på denna grund bygga upp en någorlunda stabil demokratisk ordning; på denna punkt har jag icke kompetens att yttra mig. I alla händelser synes det klart, att en demokrati icke kan förberedas genom upprättandet av ett enhetsparti, inskridanden mot de oppositionella med stöd av en utländsk makt och systematisk likriktning.

Herbert Tingsten

Herbert Tingsten.

ten, fortsätta sina studier vid högre utbildningsanstalter. Som väl är, ha arbetsmöjligheterna för akademiker också ökats genom samhällets utveckling under samma tid, men ej lika hastigt som studentproduktionen. Med stigande levnadsstandard och förbättrad samhällsorganisation måste följande en ökad användning av högt utbildade teoretiska specialister, varför nya arbetsmöjligheter även framdeles torde skapas för jurister, läkare, lärare, tekniker, ekonomer o. s. v. Frågan är dock, om denna utveckling skall kunna hålla jämna steg med ansvällningen av studenttårgångarna. Det råder redan stor trängsel inom olika akademiska yrkesgrenar, och inom andra kan trängsel undvikas blott genom att fackhögskolorna tillämpa en rigorös spärr. Det finnes därför en klar möjlighet till att studenterna i allt större utsträckning skola söka sig ut på den fria arbetsmarknaden. Teoretisk utbildning kan vara en styrka i många av de yrken, som studenterna därvid hamna i; i andra återigen kan den närmast vara till hindern.

Den sortens farbröder, som tala om den teoretiska utbildningens välsignelsebringande inflytande på alla yrkeskategorier, känna vi väl igen. Vanligen utgöras de av äldre akademiker, som kunna blunda för hur många realiteter som helst för att få hävda de akademiska studiernas nytta och vikten av att bevara formerna för den akademiska verksamheten orubbade. Naturligtvis kunna studier verka berikande och uppfostrande på alla och envar. Men erfarenheten visar, att ett studentproletariat, som ej kan finna en samhällsställning svarande mot dess kvalifikationer, är ett av de farligaste sprängämnen ett samhälle kan rymma. En missnöjd samhällsgrupp, som har tanken och ordet i sin makt, blir alltid revolutionens stormkolonn. Det räcker att peka på Frankrike före 1789 och Tyskland under Weimarrepubliken. Överproduktion av studenter bidrog i bägge fallen kraftigt till politiska explosioner med ödesdigra verkningar.

Det är därför ett viktigt samhällsintresse, att ej större grupper ungdom kanaliseras in på teoretiska studier än som kan naturligt absorberas av de yrken, till vilka studierna äro avsedda att leda. Konsekvensen härav är framför allt, att praktiska utbildningslinjer skola tillhandahållas vid sidan av de teoretiska och att alla måste lära sig, att teoretiska studier inte äro i sig själva »finare» än praktisk utbildning. Ändamålet med studier är att skapa kvalificerade specialister men inte en överklass.

Vad beträffar dessa problems läge i andra kulturländer, torde tiden ännu ej vara mogen för jämförelser. Dylka bli först möjliga, då de direkta verkningarna av kriget göra sig mindre gällande än nu.

Erik Lönnroth

Erik Lönnroth.